

Sygn. akt I ACa 843/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Zofia Kawińska-Szwed
Sędziowie :	SA Ewa Jastrzębska SO del. Joanna Naczyńska (spr.)
Protokolant :	Justyna Zych

po rozpoznaniu w dniu 4 grudnia 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...)w M.

przeciwko K. W. i T. W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 11 czerwca 2013 r., sygn. akt I C 4/13

1) zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że utrzymuje w całości w mocy nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 20 lipca 2012 roku, sygnatura akt I Nc 221/12;

2) zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 72 165 (siedemdziesiąt dwa tysiące sto sześćdziesiąt pięć) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 843/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 11 czerwca 2013r. Sąd Okręgowy w Katowicach uchylił w całości nakaz zapłaty z weksła, wydany w postępowaniu nakazowym w dniu 20 lipca 2012r., o sygn. akt. I Nc 221/12, nakazujący pozwanym K. W. i T. W., aby zapłacili solidarnie powódce(...) w M. kwotę 1.335.294,60zł i w całości oddalił powództwo o zapłatę tej kwoty oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanych solidarnie kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy podjął po ustaleniu, iż 22.kwietnia 2010r. pomiędzy powódką i pozwaną K. W. została zawarta umowa pożyczki nr (...) kwoty 1.200.000 zł na okres 5 lat. Zabezpieczeniem pożyczki był m.in. weksel in blanco pożyczkobiorcy oraz poręczenie cywilnoprawne i wekslowe T. W.. W treści umowy pożyczki strony ustaliły, iż powódka będzie miała prawo wypełnić weksel w przy-padku nieterminowej spłaty pożyczki, w tym opatrzyć go datą i miejscem płatności oraz przystąpić do jego realizacji do sumy odpowiadającej zadłużeniu (niespłaconej pożyczki wraz z odsetkami i innymi należnościami). Weksel miał być płatny w dniu i miejscu oznaczonym przez powódkę wg jej uznania, a miejsce przedstawienia weksla miało zostać określone w wezwaniu do zapłaty (punkt (...) umowy). Powódka miała prawo wypowiedzenia umowy z trzydziestodniowym terminem wypowiedzenia i postawienia pożyczki w stan natychmiasto- wej wymagalności w przypadku nieterminowej spłaty pożyczki lub w przypadku stwierdzenia, że warunki udzielenia pożyczki nie zostały dotrzymane (punkt (...) umowy). Pozwani podpisali także deklarację wekslową, z której wynika, że powódka miała prawo wypełnić weksel in blanco w każdym czasie w przypadku niedotrzymania umownych terminów spłaty zadłużenia pozwanych, na sumę odpowiadającą kwocie wykorzystanej pożyczki wraz z od-setkami i wszystkimi innymi należnościami (...) wynikającymi z umowy i regulaminów; wypełnić weksel we wszystkich wypadkach, gdy powódce służy prawo ściągnięcia swoich wierzytelności przed nadejściem terminu płatności na sumę odpowiadającą zadłużeniu, opatrzyć weksel datą płatności według swego uznania. Weksel miał być płatny w kasie (...) w M. i mógł być opatrzony klauzulą „bez protestu”.

Uchwałą z 8. września 2011r. Zarząd powódki postanowił wypowiedzieć pozwanej umowę pożyczki, w związku z tym, że nie zapłaciła ona w terminie pełnych rat kredytu. W tym też dniu wysłano do każdego z pozwanych pismo zawierające warunkowe wypowiedzenie umowy pożyczki i wzywające do spłaty zadłużenia w wysokości 1.245.725,45zł w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania. Pisma te zawierały także informację, że decyzja o wypowiedzeniu umowy została podjęta uchwałą Zarządu, a także informację, że wypowiedzenie stanie się nieaktualne jeśli w okresie wypowiedzenia zostanie dokonana wpłata bieżącej raty kapitałowo-odsetkowej i spłata zaległości w kwocie 61.916,67zł oraz odsetek za opóźnienie. Pod treścią pisma widniało nazwisko specjalisty ds. windykacji M. S. i mechaniczny odcisk jego podpisu. M. S. posiadał pełnomocnictwo do podpisywania w imieniu powódki korespondencji w sprawach dłużników. 4. listopada 2011r. wysłano do pozwanych pismo, informujące, że w związku z upływem wypowiedzenia umowy pożyczki, powódka wzywa ich do spłaty 1.271.703,11zł. Pod treścią pisma widniało nazwisko specjalisty ds. windykacji M. S. i mechaniczny odcisk podpisu. Pismem z 7. lutego 2012r. powódka wezwała pozwanych do wykupu weksla, zawiadamiając, że został on opatrzony datą płatności 7 lutego 2012r., a nadto, że wysokość zadłużenia wynosi 1.335.294,60zł. Pisma te w imieniu powódki podpisał radca prawny W. O.. W odpowiedzi na to wezwanie, pozwani wniosli o przesłanie im kopii pełnomocnictwa dla W. O., kopii weksla wraz z deklaracją wekslową i wyliczenia wysokości zadłużenia ze wskazaniem co składa się na żadaną kwotę. Pismem z 6. marca 2012r. powódka po raz kolejny poinformowała pozwaną, że uchwałą z dnia 8 września 2011r. Zarząd (...) wypowiedział umowę pożyczki nr (...) oraz, że termin okresu wypowiedzenia upływa w ciągu 30 dni od otrzymania pisma. Jako podstawę wypowiedzenia wskazano nie-dotzymanie warunków umowy i brak reakcji na wezwania do dobrowolnej zapłaty prze-terminowanego zobowiązania. Jednocześnie wezwano pozwanych do zapłaty całej wymagalnej należności wynoszącej na dzień 6 marca 2012r. - 1.335.294,60zł. Pozwani oświadczyli, że pismo to otrzymali w dniu 12 marca 2012r. Pismem z dnia 8 marca 2012r. powódka poinformowała pozwanych, że pełnomocnictwo dla radcy prawnego W. O. pozostaje do wglądu w Oddziale (...) (...) w K., a weksel in blanco oraz kopia deklaracji wekslowej w Oddziale (...) (...) w K.. Wyjaśniła także, że na kwotę 1.335.294,60zł składa się: kapitał w wysokości 1.178.415,26zł, odsetki umowne w wysokości 91.188,53zł, odsetki karne w wysokości 63.948,81zł i opłaty zgodnie z tabelą opłat i prowizji w wysokości 742zł.

Dokonując oceny zasadności żądania pozwu, Sąd Okręgowy, stwierdził, że zgodnie z art. 103 i 104 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936r. Prawo wekslowe (Dz. U. Nr 37, poz. 282) odpowiedzialność wystawcy weksla in blanco jest taka sama, jak akceptanta weksla trasowanego, a odpowiedzialność poręczyciela wekslowego reguluje między innymi art. 32 prawa wekslowego, który stanowi, że poręczyciel wekslowy odpowiada tak samo, jak ten, za kogo poręczył, co w okolicznościach sprawy prowadzi do przyjęcia zasady wekslowej odpowiedzialności solidarnej obojga pozwanych. Niemniej uznał, iż brak było podstaw do wypełnienia przez powódkę weksla, ponieważ umowa pożyczki nie została pozwanej skutecznie wypowiedziana. Przyjął, iż oświadczenie o wypowiedzeniu umowy pożyczki winno być złożone

pozwanej przez osoby uprawnione do reprezentacji powódki, czyli przez Zarząd w osobach dwóch członków zarządu bądź członka zarządu i pełnomocnika. Pozwani zaprzeczyli, by doręczono im uchwałę zarządu powódki z 8. września 2011r., a powódka okoliczności tej nie wykazała, jako że dowód nadania korespondencji nie stanowi dowodu jej doręczenia. Nadto Sąd Okręgowy zauważył, że z treści pisma z 8. września 2011r. nie wynika by była do niego dołączona uchwała zarządu wypowiadająca umowę pożyczki, a jedynie doręczenie tej uchwały mogło być uznane za skuteczne złożenie oświadczenia woli przez po-wódkę. Ponadto zauważył, że pismo z 8. września 2011r. nie tylko, że nie było podpisane ale także pochodziło od osoby nieuprawnionej do składania w imieniu powódki oświadczeń woli w zakresie rozwiązywania umów zawartych z członkami (...). Pozwani otrzymali pismo powódki z 6. marca 2012r. podpisane przez S. D., informujące o wypowiedzeniu umowy uchwałą z 8. września 2011r. i wskazujące, że termin wypowiedzenia upłynie po 30. dniach od dnia doręczenia pisma. Przy czym do tego pisma także nie dołączono uchwały zarządu o wypowiedzeniu umowy pożyczki, tym samym termin jej wypowiedzenia nadal nie rozpoczął swojego biegu, jako że S. D., nie posiadał umocowania do jednoosobowego wypowiadania umów pożyczek. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, że w dacie wypełnienia weksla, to jest 7. lutego 2012r. umowa pożyczki nie była skutecznie wypowiedziana pozwanej, tym samym postawienie pożyczki wraz z odsetkami w stan natychmiastowej wymagalności z powodu nieterminowej spłaty pożyczki było sprzeczne z punktem 20 umowy, co za tym idzie powódka nie była uprawniona do wypełnienia weksla na kwotę 1.335.294,60zł.

Nadto, Sąd Okręgowy podkreślił, iż wobec zakwestionowania przez pozwanych salda zadłużenia obowiązkiem powódki było podanie sposobu wyliczenia sumy wekslowej (1.335.294,60zł) zwłaszcza, że sposób naliczenia odsetek umownych i karnych był uzależnio-ny od ziszczenia się określonych warunków (punkt (...) umowy). Pozwana dokonała częściowo spłaty rat pożyczki, nie miała natomiast danych dotyczących wysokości należności prze-terminowanych, a także okresów za jakie odsetki zostały naliczone. Pozwani nie otrzymali od powódki, ani przed wytoczeniem powództwa, ani też w toku postępowania wyliczenia, zawierającego stosowne zestawienia i objaśnienia. Tym samym nie sposób było dokonać weryfikacji kwoty dochodzonej przez powódkę na podstawie weksla.

W świetle tych okoliczności, Sąd Okręgowy uznał, że zobowiązanie wekslowe pozwanych nie powstało, zarówno z uwagi na brak skutecznego wypowiedzenia umowy pożyczki, jak i z uwagi na brak wykazania sposobu wyliczenia dochodzonej pozwem sumy wekslowej i z tych to też przyczyn - w oparciu o art. 496 k.p.c. - w całości uchylił nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla i oddalił powództwa. O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniosła powódka, domagając się jego zmiany przez zasądzenie od pozwanych dochodzonej pozwem kwoty z ustawowymi odsetkami od 10 lipca 2012r. i z kosztami procesu za obie instancjach. Wyrokowi Sądu I instancji zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 18 § 2 pkt. 2 ustawy z dnia 16 września 1982r. Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. z 2003r., nr 188, poz. 1848 ze zm.), który znajduje zastosowanie do członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych poprzez jego nieuwzględnienie i przyjęcie, iż dla spełnienia wymogu zawiadomienia pożyczkobiorcy o fakcie wypowiedzenia umowy pożyczki konieczne jest doręczenie mu uchwały zarządu w tym przedmiocie, w sytuacji gdy pożyczkobiorca został pisemnie poinformowany o samym fakcie wypowiedzenia umowy pożyczki, a nadto naruszenie art. 10 w zw. z art. 101 Prawa wekslowego polegające na jego błędnym zastosowaniu i przyjęciu, że wypełnienie weksla niezgodnie z treścią deklaracji wekslowej nie prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego. Apelująca podniosła także zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c., polegające na wydaniu orzeczenia bez uprzedniego rozważenia całego zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz zarzut naruszenia art. 5 k.c., polegającego na oddaleniu powództwa w sytuacji, gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego bezspornie wynika, iż po stronie pozwanych istnieje zobowiązanie do zwrotu otrzymanej pożyczki wraz ze świadczeniami pobocznymi, zaś weksel in blanco stanowi jedynie jeden ze sposobów zabezpieczenia jej spłaty, a więc ma charakter gwarancyjny.

Pozwani wniesli o oddalenie apelacji i zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego. Wywodzili, iż rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego jest trafne, a zarzuty apelacji bezzasadne.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Sąd Okręgowy przeprowadził w sprawie prawidłowo postępowanie dowodowe i w oparciu o nie poczynił trafne ustalenia faktyczne, w tym właściwie ustalił treść łączącego strony stosunku wekslowego. Niemniej ustalenia te, co trafnie wytknęła apelacja, poddał błędnej ocenie prawnej.

W szczególności zasadność żądania pozwu należało ocenić w reżimie odpowiedzialności wekslowej. Z treści art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936r. Prawo wekslowe (tekst jedn. Dz.U. z 2006r., nr 73, poz. 501 ze zm.) wynika, że ważność weksla wystawionego in blanco nie jest uzależniona od istnienia deklaracji wekslowej. Zatem zarówno brak deklaracji wekslowej, jak i niezgodne z deklaracją wypełnienie weksla in blanco nie ma wpływu na istnienie, czy zakres odpowiedzialności wekslowej. Ponadto, dłużnik wekslowy, który podnosi względem posiadacza weksla zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową, fakt ten zobowiązany jest wykazać, jako że to na nim w tej sytuacji, a nie na wierzycielu ciąży ciężar dowodu. Pozwani, podważając ważność weksla po pierwsze podnieśli brak podstaw do wystawienia weksla wynikający z braku wymagalności kwoty nim objętej, wywodzonej z braku skutecznego doręczenia im wypowiedzenia umowy pożyczki, a po wtóre z faktu, że zakwestionowali sumę, na jaką wierzyciel wystawił weksel.

Odnosząc się do pierwszego z tych zarzutów nie mogło ująć uwadze Sądu Apelacyjnego, iż w pkt. (...) umowy pożyczki pozwana upoważniła powódkę do wypełnienia weksla in blanco w każdym czasie w przypadku nieterminowej spłaty pożyczki, określając że w tej sytuacji powódka będzie miała prawo wypełnić weksel, w tym opatrzyć go datą i miejscem płatności oraz przystąpić do jego realizacji do sumy odpowiadającej zadłużeniu (niespłaconej kwocie pożyczki wraz z odsetkami i innymi należnościami), a nadto strony ustaliły, iż weksel jest płatny w dniu i miejscu ustalonym przez (...) według jego uznania. Warunki te pozwany w pełni zaakceptował w oświadczeniu poręczyciela. Co więcej w zbieżnym, wręcz tożsamym brzmieniu zostały one powtórzone w treści deklaracji wekslowej. Wprawdzie autentyczność złożonego do akt, uwierzytelnionego odpisu deklaracji wekslowej pozwani zakwestionowali, niemniej nie ma to znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, jako że postanowienia pkt.(...) niekwestionowanej umowy pożyczki, spełniają kryteria uznania ich za deklarację wekslową. Okoliczności te prowadzą do wniosku, że tak data doręczenia wypowiedzenia umowy, jak i data upływu terminu wypowiedzenia umowy pożyczki pozostaje bez wpływu na datę powstania zobowiązania wekslowego. Zarzut braku podstaw do wypełnienia weksla byłby zatem w okolicznościach sprawy zasadny jedynie w przypadku, gdyby pozwani zdołali wykazać, iż na dzień wystawienia weksla, tj. 7 lutego 2012r. nie pozostawali w opóźnieniu w płatności którejkolwiek z rat pożyczki. Tej zaś okoliczności nie tylko, że nie podnosili, co przeciwnie w zarzutach od nakazu zapłaty przyznali, że zapłacili jedynie 12 rat i w dacie wystawienia weksla 7 lutego 2012r. pozostawali w opóźnieniu z zapłatą 9 rat (od 13 do 21), co - w ich ocenie - skutkowało istnieniem zaległości w kwocie 135.180zł (wg harmonogramu spłat).

Jeśli natomiast idzie o sumę wekslową to odpowiedzialność dłużnika wekslowego istnieje w takich granicach, w jakich odpowiadałby on w razie prawidłowego wypełnienia weksla. Stąd też dłużnik mógłby się zwolnić całkowicie od odpowiedzialności wekslowej jedynie w przypadku, gdyby wykazał, że w całości wykonał swe zobowiązanie. Prowadzi do do wniosku, że zakwestionowanie przez pozwanych sumy wekslowej w okolicznościach sprawy (opóźnienie w płatności 9 rat pożyczki) mogłoby prowadzić jedynie do zredukowania zakresu odpowiedzialności wekslowej. Przy czym ciężar wykazania, że dochodzona przez powódkę kwota 1.335.294,60zł, na którą wypełniony został weksel nie odpowiada wysokości roszczenia przysługującego powódce także obciążał pozwanych, a nie powódkę. Tak więc tylko udowodnienie przez pozwanych, że suma wekslowa została zawyżona w stosunku do rzeczywistej wysokości zadłużenia pozwanych na dzień wypełnienia weksla (w drodze własnych wyliczeń lub w drodze opinii biegłych) powinno skutkować oddaleniem powództwa w zakresie różnicy między sumą wekslową i stanem zadłużenia na dzień wypełnienia weksla. Inicjatywy dowodowej w tym zakresie pozwani nie przejawili, pozostając w błędnym przekonaniu, iż ciężar wykazania tych okoliczności spoczywa na powódce. Tym samym brak było podstaw ku temu, by przyjąć, iż suma wekslowa 1.335.294,60zł przekracza zakres odpowiedzialności wekslowej pozwanych, jako że jest niższa od sumy 1.987.093,80zł, którą zgodnie z harmonogramem spłat pozwani zobowiązali się zapłacić powódce z tytułu pożyczki, a spłacili nie więcej niż 180.240 zł (przy przyjęciu założenia, że zapłacili 12 rat w pełnej wysokości po 15.020zł), zwłaszcza, że ostatnia - sześćdziesiąta rata miała wynieść 1.100.913,80 zł, a powódka wyjaśniła, że na sumę

wekslową składa się : kapitał w wysokości 1.178.415,26zł, odsetki umowne w wysokości 91.188,53zł, odsetki karne w wysokości 63.948,81zł i opłaty w wysokości 742zł.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny - na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. - zmienił zaskarżony wyrok, uwzględniając powództwo w całości. Kosztami postępowania apelacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. obciążono solidarnie pozwanych. Na koszty te złożyła się: opłata sądowa od apelacji w kwocie 66.765 zł oraz wynagrodzenia pełnomocnika odpowiadające stawce minimalnej określonej w § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. 2013 r. poz. 490) w kwocie 5.400zł.